

20. 10. 2004

ID: 28662

Plnění podle zákona o půdě

Nelze-li aplikovat znění § 16 odst. 4 zákona o půdě, neboť nejsou splněny podmínky pro jeho použití - žalovaný nemůže plnit ani věcmi, ani podílem na majetku, a o finančním plnění se s žalobci nedohodl - nastupuje použití obecných předpisů (§ 1 odst. 3 zákona o půdě), případně jejich použití analogické (např. § 442 odst. 2 ObčZ).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 1289/2002, ze dne 16.7.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců A/ A. F., B/ L. Š., zastoupených advokátem, C/ A. Č., zastoupeného advokátem, D/ J. T., a E/ J. S., zastoupených advokátem, proti žalované T. P., s.p., zastoupené advokátem, o náhradu za nemovitosti ve výši 1.408.019 Kč, vedené u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 15 C 113/2000, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15.1.2002, čj. 22 Co 256/2001-191, tak, že dovolání proti výroku rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. ledna 2002, čj. 22 Co 256/2001-191, označenému I., jímž byl změněn rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 1. března 2001, čj. 15 C 113/2000-166 tak, že žalovanému bylo uloženo zaplatit do 30 dnů od právní moci rozsudku žalobcům A/, B/ a C/ každému 347.285,- Kč a 4.719,80 Kč a žalobcům D/ a E/ každému 173.642,50 Kč a 2.259,80 Kč, se zamítá. Ve zbývajících částech výroku I. a ve výroku III. se uvedený rozsudek zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Pardubicích rozsudkem ze dne 1.3.2001, čj. 15 C 113/2000-166, zamítl žalobu, kterou se žalobci domáhali naturální náhrady za věci, jež podle pravomocných rozhodnutí Pozemkového úřadu v P., čj. 3903 ze dne 17.5.1999, a čj. 4117 ze dne 27.7.2000, nelze vydat. Okresní soud věc posoudil podle § 16 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o půdě") a žalobu zamítl v důsledku zjištění, že žalovaný nemá žádné věci, jimiž by mohl jinak nesporný nárok žalobců plnit.

Krajský soud v Hradci Králové na základě odvolání žalobců rozsudkem ze dne 15.1.2002, čj. 22 Co 256/2001-191, výrokem pod bodem I. změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, žalovaný je povinen zaplatit každému z žalobců A/, B/ a C/ 347.285 Kč s 10% úrokem z prodlení od 15.2.2000 do zaplacení a 4.719,80 Kč s 8% úrokem od 23.2.2001 do zaplacení, a každému z žalobců D/ a E/ 1073.642,50 Kč s 10% úrokem od 15.2.2000 do zaplacení a 2.259,80 Kč s 8% úrokem od 23.2.2001 do zaplacení. Výrokem pod bodem II. potvrdil zamítavý výrok rozsudku soudu prvního stupně, týkající se dalších úroků z prodlení z částek 4.719,80 Kč a 2.259,80 Kč od 23.2.2001 do zaplacení; výrokem pod bodem III. uložil žalovanému povinnost nahradit žalobcům náklady řízení. Odvolací soud

považoval za správný závěr soudu prvního stupně, že žalovaná jako povinná osoba podle ustanovení § 5 zákona o půdě má povinnost poskytnout žalobcům jako osobám oprávněným podle § 4 odst. 2 písm. c) a odst. 4 téhož zákona náhradu za objekty, které nebylo možno vydat proto, že byly odstraněny ke dni účinnosti zákona o půdě. Naproti tomu konstatoval, že soud prvního stupně nesprávně uzavřel, že za situace, kdy žalovaná nemá žádné movité či nemovité věci, ze kterých by mohla náhradu žalobcům poskytnout, vyhovění žalobě brání ustanovení § 154 odst. 1 OSŘ, podle něhož pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení. Ustanovení § 154 je totiž ustanovením procesní povahy, které pouze upravuje, ke kterým skutkovým okolnostem v době svého rozhodování musí soud přihlídnout a které naopak zohlednit nemůže. Oprávněnost nároku žalobců je nutno posuzovat podle hmotněprávních předpisů, tj. v souzené věci podle ustanovení § 16 odst. 2 zákona o půdě. Citované ustanovení patří mezi právní předpisy, z nichž vyplývá určitý způsob vypořádání mezi účastníky ve smyslu § 153 odst. 2 OSŘ, soud tedy není vázán návrhem stran. Odvolací soud se ztotožňuje se závěrem soudu prvního stupně, že žalovaná nemá žádné věci, které by mohla k náhradě poskytnout; současně s ohledem na vázanost majetku, který má ve správě, tj. k vypořádání restitučních nároků jiných osob a vypořádání hospodářské činnosti státního podniku ve vztahu k privatizovanému majetku, nelze podle názoru odvolacího soudu stanovit náhradu ani podílem na jmění žalovaného. I když ustanovení § 16 odst. 4 zákona o půdě nezmiňuje náhradu finanční, nelze tuto formu vypořádání nesporného nároku odepřít, neboť v opačném případě by bylo oprávněným osobám odepráno právo se náhrady vůbec domoci. Poskytnutí náhrady v penězích přitom není vázáno na zjišťování finančních prostředků povinné osoby. Výši finanční náhrady stanovil odvolací soud podle žalobci předložené listiny - posudku J. J., působilého jako soudní znalec, za situace, že posudek nebyl žalovaným zpochybněn. Celková výše náhrady podle tohoto posudku činí 1.408.019,20 Kč; v této výši odvolací soud žalobcům náhradu přiznal podle podílů, které jim náleží. S ohledem na uplatněnou výzvu k náhradě považoval odvolací soud za oprávněný i požadavek na zaplacení úroků z prodlení.

Žalovaný v dovolání proti tomuto rozsudku poukázal na to, že náhrada za budovy, které zanikly, může být poskytnuta podle ustanovení § 16 odst. 4 zákona o půdě pouze ve věcech; vzdor tomu rozhodl odvolací soud tak, že žalovaný musí poskytnout náhradu v penězích. Žalovaný je přesvědčen, že aplikace obecných ustanovení občanského zákoníku, umožňující plnění v penězích tam, kde nelze plnit ve věcech, je v tomto případě vyloučena, neboť zákon o půdě je ve vztahu k občanskému zákoníku zákonem speciálním a umožňuje jen plnění ve věcech. Podle názoru žalovaného si odvolací soud ustanovení § 16 odst. 6 zákona o půdě vyložil nepřipustně široce a jeho rozsudek není v souladu s platným právem. Žalovaný nedisponuje ani penězi, neboť hospodářskou činnost nevyvíjí, ani vyvíjet nesmí. Jeho jediná činnost, spočívající v péči o dosud nerestituované nemovitosti, je financována přísně účelovými dotacemi ze státního rozpočtu. Poukázal též na oprávnění P. f. Č. r., dané ustanovením § 18a zákona o půdě k poskytování náhrad oprávněným osobám podle ustanovení § 14 až 16 a § 20 tam, kde je povinnou osobou státní podnik. Podle názoru žalovaného odvolací soud nevyužil možnosti poučit účastníky ve smyslu citovaného ustanovení § 18 a zákona o půdě a nevyzval je k opravě či doplnění žaloby z hlediska pasivně legitimovaného subjektu. Oproti názoru odvolacího soudu je žalovaný přesvědčen, že právo oprávněných osob domoci se náhrady za zaniklé stavby postupem podle citované právní normy není ničím ohroženo. Rozsudek odvolacího soudu nebude z výše uvedených důvodů vykonatelný; žalovaný nebude schopen povinnosti stanovené v rozsudku splnit. Navrhl proto zrušení napadeného rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci k dalšímu řízení.

Žalobci A/, B/ a D/ se vyjádřili k dovolání žalovaného tak, že bylo povinností žalovaného ponechat si podle zákona č. [92/1991](#) Sb. věci k vypořádání restitučních nároků. Podle ustanovení § 3 odst. 2 citovaného zákona, majetku, na jehož vydání může vzniknout nárok fyzické osobě podle zvláštních předpisů, může být použito pouze v případě, že tyto nároky nebyly uplatněny ve stanovené lhůtě nebo byly zamítnuty. Pokud by odvolací soud žalobcům nevyhověl, znemožnil by jim uplatnit právo na poskytnutí náhrady, neboť by se toto právo prekludovalo. Žalobci mají zato, že žalovaný by měl požádat P. f., aby převzal jeho závazky; P. f. však tyto závazky převzít nemusí, neboť tuto povinnost mu zákon neukládá. S výkladem žalovaného tedy nemohou žalobci souhlasit. Vzhledem k tomu, že žalovaný si neponechal majetek k vypořádání předmětných nároků jak mu ukládá shora citovaný zákon, dostal se do této situace vlastním přičiněním.

Žalobce C/ se ve svém vyjádření k dovolání plně ztotožňuje s právním názorem odvolacího soudu. Dovolání žalobce považuje za nedůvodné a navíc i opožděné, což dovozuje z přechodných ustanovení k zákonu č. 30/2000 Sb. Relevantním předpisem v dané věci je podle něj občanský soudní řád (OSŘ) ve znění před touto novelou. Navrhl odmítnutí dovolání.

Dne 7.6. 2002 bylo dovolacímu soud doručeno podání žalovaného, v němž navazuje na své dovolání ze dne 19.4.2002 a sděluje, že žalobci již zahájili řízení o výkon rozhodnutí a vyslovuje názor, že rozhodnutí obou soudů nejsou v souladu se stanoviskem občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19.12.1995 čj. Cpjn 36/95.

Dovolání žalovaného bylo podáno včas. S ohledem na to, že rozsudky obou soudů byly vydány až po účinnosti novely občanského soudního řádu ve znění platném od 1.1.2001, řídí se dovolací řízení tímto novým zněním, obsahujícími i dvouměsíční lhůtu k podání dovolání. Dovolání splňuje náležitosti stanovené v § 241 odst. 1 a § 241a odst.1 OSŘ. Je přípustné, protože směřuje jen proti výroku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé (§ 237 odst. 1 písm. a) OSŘ), a opírá se o přípustný dovolací důvod podřaditelný pod ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ. Dovolací soud proto přezkoumal napadený rozsudek z hlediska dovolacích důvodů uplatněných žalobcem. Přitom dospěl k závěru, že dovolání je důvodné jen zčásti.

Dovolatel má pravdu v tom, že nárok žalobců není peněžitou pohledávkou, ale právem dosáhnout spravedlivého vypořádání náhrady za odstraněné budovy. V § 16 odst. 4 zákon o půdě stanoví formu náhrady – jsou jí věci nebo podíl na majetku. Připouští ovšem i jiné způsoby vyrovnání, jestliže se na nich účastníci dohodli. Jestliže tedy v řízení nejde o přiznání přímého peněžitého nároku, nejde ani na straně žalovaného o prodlení s plněním peněžitého dluhu, které by žalobcům umožňovalo požadovat úroky z prodlení. Jde o určitý způsob vypořádání (jak také odvolací soud správně uvádí) a nepřichází proto v úvahu přiznání nároku na zaplacení úroků z prodlení peněžité částky do doby, než nastane splatnost peněžité částky, o jejímž zaplacení soud rozhodl. Tento závěr dovolací soud zastává ve své běžné judikatuře (např. v rozsudku ze dne 12.4.2000, čj. 24 Cdo 1266/99, nebo z 11.4.2001, čj. 26 Cdo 2749/2000). Protože tedy v této části odvolací soud rozhodl nesprávně, když úroky z prodlení přiznal i za dobu před vykonatelností rozsudku, dovolací soud zrušil část jeho měnicího výroku, týkající se úroků z prodlení, a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k novému rozhodnutí (§ 243b odst. 2 věta za středníkem OSŘ).

Naproti tomu se dovolací soud ztotožňuje s rozsudkem odvolacího soudu v základní otázce, totiž v jaké formě je třeba uložit žalovanému splnění jeho povinnosti k náhradě, když k dohodě účastníků v tomto směru nedošlo. Zjištění soudu, že žalovaný nemá žádné věci, které by mohl žalobcům na náhradu poskytnout, ani majetek, jehož podíl by mohli získat, vyústuje nutně v potřebu řešení, která určitým způsobem přesahuje doslovnou právní úpravu v § 16 odst. 4 zákona o půdě. Rozhodně si nelze představit, že by soud nepřiznal fyzické osobě její jasné právo jen proto, že žalovaný nemá v současné době majetek, jímž by mohl plnit. Jde ostatně v rozhodování soudů o situaci, která není neobvyklá, a jejímž konkrétnímu řešení je vyhrazeno řízení o výkonu rozhodnutí. I pokud by povinnost k náhradě měl převzít v budoucnu za žalovaného P. f. Č. r. (který není ve věci pasivně legitimován, když není žalován subjekt, jehož závazek na něj přešel ze zákona,) dle § 18a odst.1 věta třetí zákona o půdě, bude pro jeho rozhodnutí jistě důležité, že závazek žalovaného je stanoven pravomocným soudním rozsudkem.

Rozhodnutí odvolacího soudu je v souladu s ustanovením § 1 OSŘ, podle něhož soud postupuje v řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků. Nemůže proto nárok opírající se o jasné právo, vyplývající z hmotněprávních předpisů, zamítnout jen pro nedostatek majetku, jímž má být právo přednostně uspokojeno. Soud se tak dostal do situace, kdy nemohl plně dostát znění § 16 odst. 4 zákona o půdě, protože podmínky pro jeho aplikaci nenastaly- totiž žalovaný nemůže plnit ani věcmi, ani podílem na majetku, a o finančním plnění se s žalobci nedohodl. Z hlediska ochrany práv oprávněných subjektů tak vlastně nastává situace, kdy doslovné znění zákona nelze použít a nastupuje proto použití obecných předpisů (§ 1 odst. 3 zákona o půdě), případně jejich použití analogické (např. § 442 odst. 2 ObčZ). Ostatně ani zákon o půdě jako zvláštní předpis tuto formu plnění nevylučuje, pokud se na ní účastníci dohodli; rozhodnutí soudu tak jen nahrazuje (za situace, kdy jiné plnění není možné) ochotu žalovaného k takovému plnění.

Rozhodnutí odvolacího soudu shledal dovolací soud v této části rozhodnutí správným, v souladu se smyslem a účelem zákona o půdě i obecných norem - občanským zákoníkem a občanským soudním řádem a dovolání proto v této části zamítl (§ 243b odst. 2 věta před středníkem OSŘ).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)